

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	33985
Nom	Química dels aliments
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1103 - Grau de Ciència i Tecnologia dels Aliments	Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació	2	Segon quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1103 - Grau de Ciència i Tecnologia dels Aliments	12 - Química de los Alimentos	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
MANYES FONT, LARA MARÍA	265 - Medicina Prev. i Salut Púb., C. Aliment., Toxic. i Med.Legal

RESUM

Química dels Aliments és una assignatura obligatòria que s'imparteix amb una càrrega de 6 ECTS en el segon any, segon quadrimestre, del Grau en Ciència i Tecnologia dels Aliments. Forma part del mòdul 2: Ciència dels Aliments, que inclou unes altres matèries com a Bromatologia i Anàlisi d'Aliments.

Per conèixer les característiques físico-químiques (F-Q), els canvis que es poden produir en els aliments i actuar sobre els mateixos, produint les modificacions desitjades, la primera cosa que es necessita és conèixer les característiques dels seus components. La Química dels Aliments estudia les distintes substàncies que poden entrar a formar part dels aliments, la seua estructura, característiques, propietats F-Q i reaccions en les quals poden intervenir, així com les seues interaccions amb uns altres possibles components dels aliments. Per tant, s'estudien els nutrients: aigua, hidrats de carboni, lípids, proteïnes, vitamines i minerals; i unes altres substàncies, no nutrients per a l'organisme humà, presents en els aliments, com a pigments, substàncies aromàtiques i additius alimentaris. Tenint en compte que els aliments procedeixen de sistemes biològics (les seues dues fonts principals: animals i vegetals), aquests experimenten una evolució en el temps degut, en uns casos, al propi metabolisme cel·lular. A més a més, les transformacions sofertes durant el processat i/o emmagatzematge dels aliments requereixen un estudi

detallat per a cada tipus d'aliment, doncs les seues característiques influencien específicament en aquestes etapes. En resum, l'assignatura de Química dels Aliments s'encarrega de l'estudi de:

- a) els components dels aliments: estructura, propietats F-Q, reaccions.
- b) les transformacions sofertes durant el processat, i/o emmagatzematge dels aliments.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Matèries del mòdul bàsic; fonamentalment, Bioquímica i Química (General i Orgànica). Es recomana cursar paral·lelament Bromatologia.

COMPETÈNCIES

1103 - Grau de Ciència i Tecnologia dels Aliments

- Desenvolupament d'habilitats per emprendre estudis posteriors.
- Adquirir els coneixements i la destresa necessaris per elucidar les causes de les modificacions organolèptiques i/o nutricionals de components i/o aliments.
- Adquirir coneixements per al disseny i/o la millora dels aliments.
- Saber aplicar aquests coneixements al món professional, contribuint al desenvolupament dels drets humans, dels principis democràtics, dels principis d'igualtat entre dones i homes, de solidaritat, de protecció del medi i de foment de la cultura de la pau.
- Posseir i comprendre els coneixements en l'àrea de ciència i tecnologia dels aliments.
- Capacitat per transmetre idees, problemes i solucions dins l'àrea d'estudi de les llengües modernes i les seues literatures.
- Conèixer la terminologia pròpia de la matèria.
- Capacitat per interpretar dades rellevants.
- Conèixer les propietats fisicoquímiques, reaccions químiques i les funcions tecnològiques dels components dels aliments.
- Conèixer la influència de factors físics i químics sobre els components dels aliments.
- Saber aplicar els coneixements adquirits en l'elaboració i la conservació d'aliments.
- Adquirir capacitat per utilitzar adequadament les fonts d'informació i de comunicació disponibles.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

Dominar la terminologia pròpia de la matèria

- Conèixer els efectes dels processos tecnològics en les propietats físic-químiques dels components dels aliments.
- Aplicar els coneixements adquirits en la manipulació i conservació d'aliments.
- Avaluar les possibles causes dels canvis organolèptics i/o nutricionals de components i/o aliments.
- Aplicar els coneixements adquirits per al disseny i/ o millora dels aliments
- Conèixer, valorar críticament, saber manejar i aplicar les principals fonts bibliogràfiques bàsiques i especialitzades, així com algunes fonts informàtiques de divulgació de temes relacionats amb la química dels aliments.
- Adquirir la capacitat de sintetitzar i organitzar, adequadament, la informació obtinguda a partir de distintes fonts.
- Ser capaç d'expressar adequadament, tant de forma oral com escrita, els coneixements adquirits i poder relacionar-los amb uns altres previs.
- Saber aplicar el rigor científic als assajos de laboratori i en els problemes plantejats.
- Tenir la capacitat d'elaborar informes d'estudis realitzats relacionats amb la matèria.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Estudi dels components dels aliments: estructura, propietats físico-químiques, reaccions que poden tenir lloc en l'aliment.

Tema 1. Química dels Aliments. Concepte. Relacions amb altres matèries. Fonts bibliogràfiques.

Tema 2. Aigua. Constants físiques i estructura de laigua i del gel pur. Interaccions aigua-soluts. Activitat de laigua i alteracions dels aliments.

Tema 3. Hidrats de carboni. Classificació. Midó i midons modificats.

Tema 4. Enfosquiment en els aliments I. Classificació. Caramel·lització i degradació de làcid ascòrbic.

Tema 5. Enfosquiment en els aliments II. Reacció de Maillard.

Tema 6. Components de la fibra alimentaria. Prebiòtics d'interés. Altres propietats funcionals dels hidrats de carboni.

Tema 7. Lípids. Propietats físiques dels àcids grassos i dels greixos.

Tema 8. Alteracions de lípids. Classificació. Oxidació de lípids. Altres alteracions de lípids. Processos de fregit-la

Tema 9. Modificacions de greixos i olis. Propietats funcionals dels lípids.

Tema 10. Proteïnes. Modificacions de proteïnes durant el processat i emmagatzemament. Propietats funcionals.

Tema 11. Enzims. Classificació i acció als aliments. Enfosquiment enzimàtic.

2. Components minoritaris dels aliments: estructura, propietats fisico-químiques, reaccions que poden tenir lloc en l'aliment.

Tema 12. Minerals i factors antinutricionals. Modificació del contingut mineral durant el processat dels aliments. Factors antinutricionals: naturalesa, mecanisme d'acció i mitigació.

Tema 13. Vitamines hidrosolubles. Estructura i estabilitat.

Tema 14. Vitamines liposolubles. Estructures i estabilitat

Tema 15. Pigments propis dels aliments i substàncies aromàtiques. Pigments: estructura i estabilitat. Substàncies aromàtiques: Concepte, compostos impacte i aromes generats en reaccions enzimàtiques i no enzimàtiques. Defectes a l'aroma. Aromatització d'aliments.

Tema 16. Additius alimentaris. Concepte i classificació. Descriptiva d'additius.

3. Aliments d'origen animal i vegetal: modificacions durant el processat y/o emmagatzemament

Tema 17. Carn. Modificacions post-mortem. Efectes del tractament tèrmic. Derivats càrnics.

Tema 18 Peix. Modificacions post-mortem. Modificacions pel processat.

Tema 19. Ou i ovoproductes. Propietats funcionals. Modificacions durant l'emmagatzemament. Modificacions pel processat.

Tema 20. Llet. Efectes del tractament tèrmic. Derivats làctics. Modificacions en la seva elaboració.

Tema 21. Cereals: Modificacions durant l'emmagatzemament del gra i de la farina. Modificacions durant la panificació i l'emmagatzemament del pa.

Tema 22. Fruïtes i hortalisses. Modificacions durant la maduració, emmagatzemament i processat.

Tema 23. Begudes fermentades. Modificacions en la seva elaboració. Alteracions.

4. Sessions pràctiques de laboratori

Es realitzaran pràctiques de laboratori encaminades a:

- Identificar o determinar un compost present en l'aliment
- avaluar la seva modificació pel processat i/o emmagatzemament
- observar l'efecte de determinades propietats de components de l'aliment

Aquestes consisteixen en:

- Modificacions en el color de la mioglobina en la carn.
- Avaluació de la capacitat de retenció de l'aigua en carn.
- Avaluació del calfament sobre les proteïnes solubles en làctics.
- Avaluació de la fermentació:
 - determinació de lactosa
 - determinació de l'acidesa
- Estimació de la qualitat dolça de fregitell-la:
 - Assaig colorimètric
 - Mesura de la capacitat
- Avaluació de la força duna farina. Índex de Pelshenke. Efecte del glutatión.
- Determinació dels graus Brix en suc.
- Avaluació de l'índex de maduresa de la fruita.
- Determinació de hidroximetilfurfural en mel.
- Determinació de tartracina en un colorant alimentari comercialitzat.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	38,00	100
Pràctiques en laboratori	15,00	100
Seminaris	2,00	100
Tutories reglades	2,00	100
Elaboració de treballs en grup	10,00	0
Elaboració de treballs individuals	4,00	0
Estudi i treball autònom	60,00	0
Lectures de material complementari	2,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00	0
Resolució de casos pràctics	4,00	0
TOTAL	147,00	

METODOLOGIA DOCENT

Classes teòriques: sessions explicatives i/ o demostratives de continguts, amb un total de 38 hores/curs. Les classes s'impartiran amb ajuda de material tècnic audiovisual que l'estudiant disposarà, amb anterioritat, en la plataforma virtual. En finalitzar cada tema, el professor podrà emprar eines TIC per a reforçar els conceptes més rellevants. Així mateix, al llarg del quadrimestre, a l'estudiant se li proporcionaran enllaços a activitats i recursos per a facilitar l'estudi de l'assignatura en plataformes educatives en obert.

Seminaris: es tracta de construir coneixement mitjançant la interacció i l'activitat. Es realitzarà un seminari coordinat (que suposa una assistència de 2 hores) al voltant de temes facilitats pel professor i relacionats amb la matèria, i es seguirà la normativa de seminaris coordinats indicada a la web del Grau. L'elaboració del seminari estarà supervisada mitjançant tutories, que estaran acordades entre el professor i els estudiants. Els seminaris se presentaran per escrit i seran exposats pels estudiants. Després de l'exposició oral s'obrirà un torn d'intervenció de la resta dels estudiants, moderat pel professor.

Classes pràctiques (laboratori): es realitzaran 4 sessions de classes pràctiques de laboratori, tres de quatre hores de duració i una de tres hores de duració. Les pràctiques se realitzaran per parelles.

A l'inici de cada sessió, els estudiants, de manera individual, completaran un test de preparació prèvia a través de qüestionari Moodle i presentaran un esquema del procediment experimental relatiu a les pràctiques a realitzar aqueix dia. En finalitzar les sessions pràctiques, els estudiants hauran de completar, per parelles, l'informe de resultats que estarà disponible en la plataforma virtual i que haurà d'entregar-se diàriament, a través d'aquesta.

Així mateix, a l'estudiant se li proporcionaran enllaços a recursos multimèdia d'accés gratuït (vídeos gravats pel professorat, eines TIC, etc.) relacionats amb el contingut de les pràctiques per a facilitar el seu estudi i comprensió.

Tutories: atenció personalitzada i/o en grup. Se realitzaran 2 tutories, d'una hora de duració cadascuna d'elles. Per grup, es treballaran tasques (bibliografia, activitats, qüestions curtes) a l'aula que seran lliurades mitjançant la plataforma virtual al final de cada sessió. També es podran resoldre dubtes sobre la matèria i es reforçaran conceptes i terminologia pròpia de l'assignatura a través d'activitats disponibles en plataformes educatives en obert.

Activitats d'avaluació contínua: es realitzaran un total de 3 activitats d'avaluació contínua que es distribuïran al llarg del quadrimestre. Les temàtiques d'aquestes activitats plantejades pel professorat formen part del contingut teòric i pràctic de la matèria. Se li podrà facilitar a l'estudiant, a través de l'aula virtual, la bibliografia bàsica i recursos necessaris per a treballar els coneixements a adquirir.

Estudi i treball individual o en grup: desenvolupar capacitat d'aprenentatge individual o en grup.

Durant les activitats, tant teòriques com pràctiques, s'indicaran exemples de les aplicacions dels continguts de l'assignatura en relació amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Amb això, es pretén proporcionar a l'estudiant coneixements, habilitats i motivació per a comprendre i abordar els ODS, alhora que es promou la reflexió i la crítica.

AVALUACIÓ

L'avaluació de l'aprenentatge dels coneixements, competències i habilitats es realitzarà de manera d'avaluació contínua al llarg del quadrimestre.

Es consideraran paràmetres avaluables:

- a) **Prova escrita** en la qual s'avaluarà el grau de coneixement general de conceptes teòrics/pràctics i procediments presentats per a cada tema.
- b) **Realització de qüestionaris** (activitats d'avaluació contínua, sessions pràctiques i tutories) i elaboració de seminaris.
- c) **Resolució d'un cas pràctic** relacionat amb les sessions de pràctiques de laboratori.
- d) Les activitats de pràctiques, tutories i seminaris en aquesta assignatura són d'assistència obligatòria i, per tant, són **no recuperables**.

L'avaluació es distribuirà com segueix:

1. **Adquisició de conceptes teòric/pràctics i expressió dels mateixos mitjançant proves escrites (65%).** La matèria d'examen inclou els temes exposats en les classes teòriques, pràctiques i en les activitats d'avaluació contínua. Es realitzarà una prova escrita per convocatòria (2 h de duració) amb preguntes de resposta oberta i curta, de resposta alternativa (vertader-fals) amb raonament,

multiresposta o de preguntes tipus test. També inclourà identificació d'estructures químiques de compostos rellevants i preguntes curtes de les sessions de laboratori (fonaments, finalitat de reactius utilitzats, etc.). En el cas que es penalitzen les respostes errònies, s'indicarà. Se tindrà en compte la correcció en l'expressió dels conceptes (inclosa l'ortografia) i la terminologia utilitzada. **Cal obtenir un 5 (sobre 10) en el examen escrit per a sumar la resta de notes obtingudes en el curs i superar la matèria.**

- 2. 2. Resolució d'un cas pràctic relacionat amb les sessions de pràctiques de laboratori (7%) (0.7 punts sobre 10) i actitud i participació de l'estudiant en el desenvolupament d'aquestes, així com preparació prèvia de les sessions (4%) (0.4 punts sobre 10).**

La resolució del cas es realitzarà durant l'última hora de la quarta sessió de pràctiques. L'actitud de l'estudiant, entesa com a preparació prèvia de les pràctiques i participació en aquestes, s'avaluarà mitjançant prova tipus test a través de qüestionari Moodle i el lliurament del esquema del procediment experimental a l'inici de cada sessió de laboratori i de l'informe de resultats al final de cada sessió.

Criteris avaluable:

- Actitud i participació en el desenvolupament de les pràctiques: preparació prèvia de les sessions, intervenció activa en qüestions plantejades en el laboratori, l'actitud de cooperació del treball en equip i la cura i conservació del material.
- Aplicació dels coneixements adquirits a la resolució de qüestions i/o problemes plantejats en el cas pràctic.
- En el cas pràctic es valorarà la correcta realització dels càlculs i interpretació dels resultats obtinguts.

L'assistència a les sessions pràctiques i la presentació diària de l'esquema del procediment experimental i l'informe de resultats són imprescindibles per a aprovar l'assignatura.

3. Tutories (4%): es valorarà la realització de les tasques proposades per a cada sessió que hauran de ser entregades per grups a través d'aquesta. L'avaluació es realitzarà a través de qüestionari Moodle (0.2 punts/tutoria) amb preguntes tipus test.

L'assistència a tutories és obligatòria per a superar la matèria.

4.Seminaris (10%): en la valoració de seminaris es tindrà en compte el treball escrit, exposició, defensa i activitats proposades segons la normativa disponible en la web del Grau. Se valorarà el nivell de comprensió dels continguts així com les habilitats per a la seva exposició i discussió, aspectes acordats i detallats en la normativa per a seminaris.

L'assistència a seminaris és obligatòria per a superar la matèria.

5. Activitats d'avaluació continua (10%): se valorarà la realització de les tasques proposades en cadascuna de les activitats d'avaluació continua relacionades amb els continguts de la matèria. L'avaluació es farà mitjançant qüestionari Moodle amb preguntes tipus test i/o el lliurament de les tasques proposades.

Notes:

(i) La còpia o plagi manifest de qualsevol tasca de l'avaluació suposarà la impossibilitat de superar l'assignatura, sotmetent-se seguidament als procediments disciplinaris oportuns. S'ha de tenir en compte que, d'acord amb l'article 13. d) de l'Estatut de l'Estudiant Universitari (RD 1791/2010, de 30 de desembre), és deure un estudiant abstenir-se en la utilització o cooperació en procediments fraudulents en les proves d'avaluació, en els treballs que es realitzen o en documents oficials de la universitat. Davant pràctiques fraudulentes es procedirà segons allò establert pel "Protocol d'actuació davant pràctiques fraudulentes a la Universitat de València" (ACGUV 123/2020): <https://www.uv.es/sgeneral/Protocolos/C83.pdf>

(ii) L'assignatura es considerarà aprovada quan s'aconsegueixca el mínim establert per a l'examen teòric/pràctic i quan numèricament s'aconsegueixca una puntuació igual o superior a 5.0 (sobre 10) amb la suma de les notes obtingudes en les activitats avaluable de l'assignatura.

(iii) L'assistència a les sessions pràctiques, seminaris i tutories és imprescindible per a aprovar l'assignatura.

(iv) La presentació diària de l'esquema del procediment experimental i l'informe de resultats de pràctiques és imprescindible per a aprovar l'assignatura.

(v) Als estudiants que no superen l'examen en la primera convocatòria, se'ls guardarà la qualificació dels seminaris, tutories i pràctiques per a la segona convocatòria de l'any en curs.

(vi) Als estudiants repetidors de l'assignatura, se'ls conserva les assistències i qualificacions de tutories i seminaris. L'assistència i nota corresponent a pràctiques es conserva durant els dos cursos següents a la seua realització. Transcorregut aquest termini, hauran de tornar-se a realitzar les pràctiques.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- BADUI, S.: Química de los Alimentos. 5ª ed., Ed. Pearson. México, 2013. (Disponible también e-book).
- BELITZ H.D., GROSCH W.: Química de los Alimentos. 3ª ed., Ed. Acribia S.A., Zaragoza, 2012.
- CHEFTEL, J.C., CHEFTEL, H.: Introducción a la Bioquímica y Tecnología de los Alimentos. Ed. Acribia. Zaragoza, 2000.
- COULTATE, T.P.: Manual de Química y Bioquímica de los Alimentos. Ed. Acribia S.A. Zaragoza, 2007.
- FENNEMA, O.R.: Química de los Alimentos. 3ª (y 4ª) ed., Ed. Acribia. Zaragoza, 2010 (2019).

JEANTET, R. et al. Ciencia de los Alimentos. Vol 1 y 2. Ed. Acribia. Zaragoza. 2010.
LINDEN, G., LORIENT, D.: Bioquímica Agroindustrial. 2ª ed. Ed. Acribia. Zaragoza, 1996
ORDOÑEZ (ed.): Tecnología de los Alimentos. Vol. 1. Componentes de los Alimentos y Procesos. Ed. Síntesis. Madrid, 1998.
PRIMO YUFERA, E.: "Química de los Alimentos". Ed. Síntesis. Madrid, 1998.
VANACLOCHA, A. Tecnología de los alimentos de origen vegetal. Vol 1 y 2. Ed. Síntesis. Madrid, 2014.
WONG, D.W.S.: Química de los Alimentos. Mecanismos y Teoría. Ed. Acribia. Zaragoza, 1994
(Disponible también e-book, 2ª edición en inglés, año 2018, en:
<https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-50766-8>).

Complementàries

- COULTATE, T.: Food: The Chemistry of its Components. Ed. RSC, Reino Unido, 2015.
- CORTÉS, C., CUBERO, N., GÓMEZ, L., MONFERRER, A.: Modificando la Textura de los Alimentos: Manual de Uso de los Hidrocoloides. 2ª ed., Ed. Díaz de Santos, España, 2023.
- DAMODARAN, S. y PARKIN, K.: Fennemas Food Chemistry. 5ª ed., Ed. CRC Press, Estados Unidos de América, 2017.
- PÉREZ-CASTIÑEIRA, J.: Chemistry and Biochemistry of Food. 1ª ed., Ed. De Gruyter,

<http://milksci.unizar.es/bioquimica/uso.html>

<http://www.cyberlipid.org/>

https://www.aesan.gob.es/AECOSAN/web/home/aecosan_inicio.htm

<http://www.efsa.europa.eu/>

<http://www.eufic.org/index/es/>

Revistas: Alimentaria (a través de las BBDD de la UV)

Revistas: Revista española de nutrición humana y dietética <https://www.renhyd.org/index.php/renhyd>

Objetivos de Desarrollo Sostenible - ONU

<https://www.undp.org/es/sustainable-development-goals>